

Terugdringen a

Algemeen

[Jacqueline Wijbenga]

Hoewel een direct verband tussen het voorkomen van antibioticaresistente bacteriën van mensen en het medicijngebruik in de veehouderij niet kan worden aangetoond, is het gegeven wel aanleiding tot beleidsmaatregelen. Ook de diervoederindustrie heeft daarin een rol. Nederland en België bevinden zich in verschillende fases van het proces en hebben daardoor elk een eigen aanpak.

n antibioticagebruik

België en Nederland: zelfde doel, verschillende aanpak

Ruim vijf jaar geleden, op 1 januari 2006, werden de laatste antimicrobiële groeibevorderaars (amgb's) verboden. Eén van de redenen voor het verbod was een eventueel gevaar voor het ontwikkelen van resistentie bij mensen. In de aanloop naar het verbod werden verschillende alternatieven voor amgb's ontwikkeld, met name gericht op het behoud van de positieve effecten van amgb's, zoals verbeterde groei, bestrijding van pathogenen en gezondheidsbevordering.

Uit cijfers van het LEI (Maran-rapport 2009) blijkt dat het therapeutisch antibioticagebruik in de veehouderij aanvaardbaar toenam (uitgedrukt in gram per kilo levend gewicht), nadat het amgb-verbod van kracht werd. Sinds 2008 is een daling van het antibioticagebruik ingezet, waarbij LEI wel vaststelt dat dit per diersoort verschilt. Nevedi-directeur Henk Flipsen herkent dit beeld, maar tekent daarbij aan dat het gebruik van gemedicineerde voeders in de periode 2007 tot 2010 is veranderd. "Het medicijngebruik is verschoven qua toedieningsvorm."

Henk Flipsen: "De voerforlichter heeft tot taak de veehouder te ondersteunen en actief mee te denken over bedrijfsgezondheid."

Terugdringen

Een deel van de medicijnen werd en wordt gegeven via water of voer. Via de gemedicineerde voeders was en is de diervoederindustrie, na het verbod op amgb's, opnieuw een belangrijke schakel in de genezing. Met name vanwege de recente gevallen van dierziekten, zoals Q-koorst, en de problemen met resistentie bacteriën (MRSA en ESBL) en de mogelijke relatie met medicijngebruik in de veehouderij, is de roep steeds luider om het antibioticagebruik in de veehouderij sterker te monitoren en het gebruik zover mogelijk terug te dringen.

Stoppen

De Nederlandse diervoederindustrie gaat, mede op initiatief van branchevereniging Nevedi, zelfs zover dat de productie van gemedicineerde voeders volledig wordt gestopt. In België kiest de sector een andere route. "Voordat we beleidsmaatregelen voorstellen en nemen, moeten we het probleem eerst goed in kaart hebben", stelt directeur-generaal Yvan Dejaegher van Bemefa.

"Het realiseren van de gewenste reductie in het medicijngebruik vraagt inspanning van alle schakels in de keten", aldus Yvan Dejaegher.

Commissie Werner (NL)

Het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) stelde in 2008 een Taskforce Antibioticaresistentie Dierhouderij in. Hierbij zijn alle partijen uit de dierlijke productieketens betrokken. Eind 2008 werden convenantsafspraken gemaakt, waaronder een groot aantal maatregelen om het resistentievraagstuk op te lossen. De Stuurgroep Antibioticaresistentie Dierhouderij onder voorzitterschap van Jos Werner (Eerste Kamerlid voor het CDA) ziet toe op de implementatie van deze convenantsafspraken. De commissie Werner presenteerde uit naam van de convenantpartners in het najaar van 2010 de bevindingen en aanbevelingen in de nota 'Extra maatregelen ter bestrijding van antibioticaresistentie in de Nederlandse Dierhouderij'. Hierin signaleerde de commissie een aantal aandachtspunten, waaronder:

- voeders op attest (gemedicineerde voeders)
- goede communicatie tussen alle betrokkenen, zoals dierhouder, dierenarts, voerforlichter en andere adviseurs.

"We weten wel hoeveel actieve stof er in de dierhouderij omgaat, maar hebben bijvoorbeeld geen informatie over hoe het per diersoort zit. Ook zijn de gegevens niet gedifferentieerd naar levensfase." Om die informatie te verzamelen is in België de organisatie Amcra (zie kader) opgericht. "Als Bemefa hebben we echter een actieve houding aangenomen en al in 2009 en 2010 een enquête gehouden. Hierbij zijn per diersoort alle hoeveelheden gemedicineerde voormengsels die worden gebruikt in de diervoederindustrie in kaart gebracht. Dit is gedifferentieerd naar actieve stof, of een combinatie daarvan, leeftijdsgroep, enzovoort", vertelt Dejaegher. "De via de enquêtes verzamelde informatie is alleen bekend voor de diervoederindustrie. Van de andere toedieningsvormen moeten deze gegevens nog worden verzameld door de betreffende sectoren."

Voor de Nederlandse situatie is dergelijke informatie wel beschikbaar. Zowel het LEI als de brancheorganisatie voor

>>>

>> Terugdringen antibioticagebruik

In België ontbreekt het nog aan inzicht in medicijngebruik gedifferentieerd naar levensfase.

veterinaire farmacie (Fidin) hebben informatie over de hoeveelheden antibiotica die worden gebruikt, uitgesplitst naar diersoort. Daarnaast heeft Nevedi over de periode 2009-2010 onder de leden een enquête gehouden om het gebruik van gemedicineerde voeders in kaart te brengen. "Daaruit bleek dat gemedicineerde voeders vooral worden toegepast in de varkenshouderij en dat voor die antibiotica in het algemeen wateroplosbare alternatieven beschikbaar zijn", aldus Flipsen. Dejaegher herkent dat beeld. "Zeker als coccidiostatica niet worden meegerekend, is de varkenshouderij het belangrijkste speerpunt."

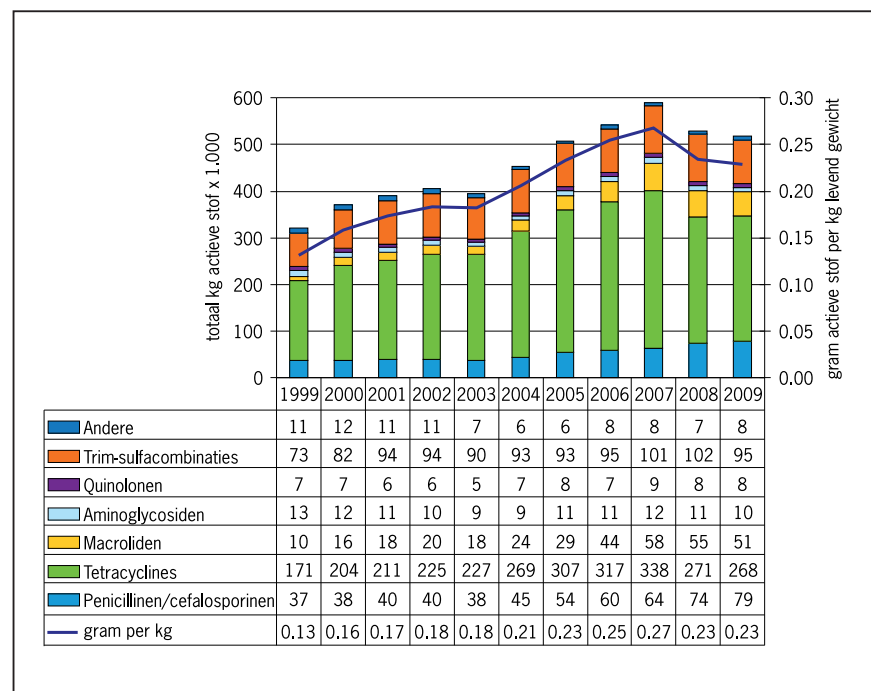
Gemedicineerde voeders

De sectorgebondenheid van gemedicineerde voeders biedt de Nederlandse diervoederindustrie in Nederland houvast bij het uitfasen ervan. "Het kwaliteitslabel van IKB-systemen voor varkens vereist intussen dat varkenshouders geen gemedicineerd voer gebruiken. Voerbedrijven die aan die veehouders leveren, moesten zich voor 1 september aanmelden voor de certificering volgens de betreffende Country Note van GMP+", vertelt Flipsen.

Dejaegher: "In ons land blijven we de productie van gemedicineerde voeders verdedigen. In de fabriek, op de menglijn of via een separate lijn, of in het verlengde van de mengvoederfabriek via het fijndoseersysteem. Alle pijlen richten op één toedieningsvorm heeft

enkel tot gevolg dat het gebruik zich verplaatst, terwijl we juist een totaaloplossing nastreven."

Hoewel geen wettelijk voorschrift, is het initiatief van de varkens IKB-systemen in Nederland wel richtinggevend, stelt de Nevedi-directeur vast. "Vanuit afspraken

Figuur 1. Ontwikkeling hoeveelheid verkochte antibiotica 1999-2009 (Fidin, 2010).

Amcra (B)

In België is afgelopen zomer op initiatief van de ketenpartijen in de landbouwsector de organisatie voor AntiMicrobial Consumption and Resistance in Animals (Amcra) opgericht. Dit kenniscentrum voor antibioticumgebruik en -resistentie bij dieren is een breed initiatief dat niet eerder verenigde organisaties (wetenschap, farmaceuten, voedselagentschap, landbouw, voerproducenten, geneesmiddelenregistratie en dierenartsen) bij elkaar brengt. Amcra stelt zich tot doel de volks- en diergezondheid veilig te stellen, als ook het dierenwelzijn en het bereiken van een duurzaam antibioticabeleid in België. "Verantwoord antibioticagebruik is een belangrijke voorwaarde voor een veilige voedselketen", aldus de nieuwe organisatie. Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) en het Federaal Agentschap voor Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten (FAGG) ondersteunen en cofinancieren Amcra, dat is gevestigd in de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent. Een eerste taak waar Amcra zich op richt, is het in kaart brengen van het gebruik van antimicrobiële middelen bij dieren in België.

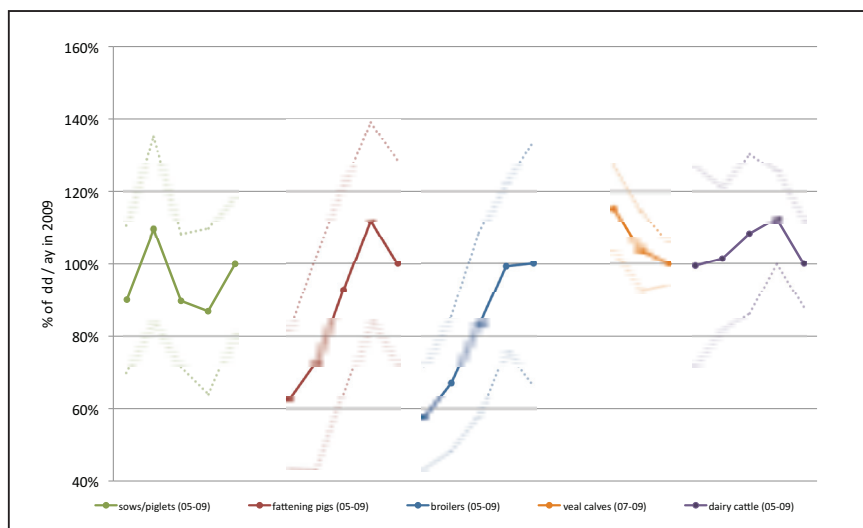
met de overheid heeft de primaire sector een inspanningsverplichting als het gaat om het terugdringen van het antibioticagebruik. De voerforlichter heeft tot taak de veehouder te ondersteunen en actief mee te denken over hoe het beoogde doel kan worden bereikt, in samenwerking met de dierenarts."

Bewustwording

Ook Dejaegher ziet een belangrijke taak weggelegd voor de diervoeder-

industrie als het gaat om bewustwording. De Bemefa-directeur constateert dat de Belgische diervoedersector zich soms in een grijs gebied bevindt. "De sector stelt zich dienstverlenend op richting de boer en gaat ver in de advisering, ook als het gaat om gemedicineerde voeders. Probleem is dat de die-

renarts niet verdient aan gemedicineerde voeders, wel aan zelf voorgescreven antibiotica en medicijnen. Dit gegeven zou het voorschrijfgedrag kunnen beïnvloeden. Tegelijkertijd zou dit het spanningsveld tussen diervoederindustrie en dierenartsen kunnen vergroten. Beide partijen hebben belang bij een zo objectief mogelijke aanpak van de problematiek." Het gezamenlijk optrekken in het belang van gezonde veehouderij komt daarmee in het geding, vindt Dejaegher. Hij is dan ook blij met het recente initiatief Amcra, waarin dierenartsen, farmaceutische industrie, voerfabrikanten, maar ook de geneesmiddelenautoriteit deelnemen. "In ons land wordt bijvoorbeeld nog veel groepsbehandeling toegepast en ook het preventief medicijngebruik is gemeengoed. Dat laatste is vooral een gevolg geweest van het amgb-verbod. Het vraagt een inspanning van alle schakels in de keten om dat gedrag weer te veranderen en de gewenste reductie in het medicijngebruik te realiseren." ■

Figuur 2. Tendensen antibioticagebruik per diersoort, periode 2005-2009 (bron: Maran-rapport, LEI)